

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การสร้างพื้นที่ความรู้ของชนเผ่าพื้นเมืองในโรงเรียนรัฐบาลไทยในภาคเหนือ

ผู้เขียน นางสาวอะนา ลี

ปริญญา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สังคมศาสตร์)

คณะกรรมการที่ปรึกษา

อ.ดร.ประสิทธิ์ ลิปรีชา

อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

อ.ดร.มุกดาวรรณ ศักดิ์บุญ

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

บทคัดย่อ

ในอดีตเด็กและเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์เป็นจำนวนมากในประเทศไทยประสบปัญหาไม่ได้เข้าเรียนในระบบการศึกษาเพราะพวกเขาเหล่านี้ไม่มีสัญชาติ กับไม่มีโรงเรียนในชุมชนชนเผ่าพื้นเมือง แต่เนื่องจากการดิ้นรนตลอดระยะเวลายาวนานของชนเผ่าพื้นเมืองทำให้นักเรียนชนเผ่าพื้นเมืองในโรงเรียนรัฐบาลมีจำนวนเพิ่มขึ้นในช่วงที่ผ่านมา อย่างไรก็ตามพวกเขายังประสบปัญหาที่วัฒนธรรมถูกผสมกลมกลืนเข้าไปกับการศึกษากระแสหลักซึ่งไม่ได้ให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมหรือองค์ความรู้ชนเผ่าของพวกเขา นอกจากนี้ยังพบอุปสรรคการเรียนรู้ในระบบโรงเรียนรัฐบาลเนื่องจากนักเรียนชนเผ่าในพื้นที่ห่างไกลโตมากับชุมชนชนเผ่าและคุ้นเคยกับวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและภาษาชนเผ่า ทุกอย่างได้เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วทำให้พวกเขาไม่ได้รับประโยชน์เมื่อเข้าเรียนในระบบการศึกษากระแสหลักเพราะแทบไม่มีนโยบายใดหรือหลักสูตรในพื้นที่ที่ช่วยสนับสนุนพวกเขา ไม่นานมานี้มีบางองค์กรพัฒนาเอกชนในเครือข่ายการศึกษาชนเผ่าพื้นเมือง (IEN) ในภาคเหนือได้เริ่มสำรวจปัญหาของเด็กชนเผ่าในด้านการเรียนในระบบเพื่อจัดการกับปัญหานี้พวกเขาจึงเสนอให้มีวิธีการจัดการศึกษาทางเลือกใหม่เพื่อปรับปรุงชีวิตการเรียนรู้และความสามารถในการเรียนรู้ของนักเรียนโดยบูรณาการความรู้ชนเผ่าพื้นเมืองเข้าไปด้วย

งานศึกษาชิ้นนี้จึงมีจุดประสงค์เพื่อสำรวจการทำงานขององค์กรพัฒนาเอกชนในประเด็นการศึกษาชนเผ่าพื้นเมืองว่าด้วยการพยายามนำความรู้ท้องถิ่นบรรจุเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในระบบหลักสูตรการศึกษาในภาคเหนือของประเทศไทยอย่างไรและเพราะเหตุใด ผู้วิจัยจึงเลือกกระบวนการศึกษาแบบพหุภาษาโดยใช้ภาษาแม่เป็นภาษาแรกในการเรียนซึ่งดำเนินการโดยมูลนิธิภาษาศาสตร์ประยุกต์เพื่อเป็นตัวแทนของเครือข่ายการศึกษาชนเผ่าพื้นเมือง ด้วยการใช้ความรู้ชนเผ่าพื้นเมืองเป็น

เป็นกรณีศึกษา ผู้วิจัยตั้งใจค้นหาคำตอบเกี่ยวกับปัจจัยท้าทายที่เกี่ยวข้อง ค้นหายุทธศาสตร์ขององค์กร พัฒนาชุมชน ซึ่งได้พัฒนาเพื่อต่อตรงกับคนท้องถิ่นและ ความหมายทางสังคมที่ได้สร้างจาก กระบวนการทำงานของหลักสูตรใหม่ดังกล่าว

มีทั้งปัจจัยนานาชาติและระดับชาติ ที่ทำให้เกิดการพัฒนาระบบเบี่ยงวิธีการศึกษาที่ใช้ความรู้ ท้องถิ่นเป็นหลักในระดับนานาชาติ วาระที่ว่าด้วย “การศึกษาสำหรับทุกคน” ทำให้รัฐบาลไทยต้อง พิจารณาทิศทางที่จะพัฒนาประสิทธิภาพในการเรียนแก่คนชายขอบมากขึ้นกับการขับเคลื่อนของชน เผ่าเพื่อทำให้เสียงของพวกเขามีความหมายมากขึ้นในระดับชาติ การปฏิรูปการศึกษาในช่วงทศวรรษ 2530 ที่เน้นการกระจายการศึกษาและส่งเสริม “หลักสูตรท้องถิ่น” ได้เพิ่มพื้นที่แก่ความพยายามใน การดำเนินการศึกษาแนวใหม่ ที่มากกว่านั้นคือ การศึกษาทางเลือกที่เกิดขึ้นในสังคมไทยก็ได้ส่งผลต่อ การจัดการศึกษาแนวใหม่นี้เช่นกัน ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับนานาชาติและระดับชาติ ดังกล่าวพบว่าองค์กรพัฒนาเอกชนไทยในท้องถิ่นมีบทบาทเป็นตัวกลางในการพยายามทำความเข้าใจ แนวโน้มหรือทิศทางเป็นอันดับแรกแล้วจึงปรับใช้ให้เกิดผลต่อบริบทท้องถิ่น นอกจากนั้นยังใช้ คุณูปการที่องค์กรพัฒนาเอกชนด้านการศึกษานานาชาติได้ขับเคลื่อนมาตั้งแต่ทศวรรษ 2540

จากการทำงานวิจัยทางชาติพันธุ์วรรณนาที่เน้นปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษยนิเวศศาสตร์ประยุกต์ กับหลักสูตรภาษาแม่ในฐานะที่เป็นทวิภาษา (MTB-MLE) ซึ่งประยุกต์ใช้ในโรงเรียนปากาละญอ ที่ โรงเรียนบ้านขุนแตะในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่ามนุษยนิเวศศาสตร์ประยุกต์ได้ประสบกับปฏิกิริยาที่ หลากหลายจากคนในท้องถิ่นในด้านการบรรจุหลักสูตรภาษาแม่ในฐานะที่เป็นทวิภาษา เข้าไปใน ระบบการศึกษา ด้วยเพราะชาวบ้านถูกผสมกลมกลืนโดยระบบการศึกษาของชาติมายาวนานและ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างภาษาที่แตกต่างกันกับระบบการศึกษาและระบบความรู้ในสังคมไทย ดังนั้นมนุษยนิเวศศาสตร์ประยุกต์จึงได้พัฒนายุทธศาสตร์การต่อรองเพื่อสร้างการยอมรับในหลักสูตร ภาษาแม่ในฐานะที่เป็นทวิภาษาขององค์กร ยุทธศาสตร์ดังกล่าวคือการยอมทำตามโครงสร้างอำนาจของ ระบบการศึกษาในสังคมไทย กับต้องพยายามสื่อสารกับชุมชนชนเผ่าพื้นเมือง เพราะแนวทางการศึกษา ใหม่นี้ค่อนข้างสวนทางกับความคาดหวังของชาวบ้าน แล้วจึงทำการออกแบบการสอนตามความ ต้องการของคนในพื้นที่โดยมุ่งที่การปรับปรุงการศึกษาในระบบ โรงเรียนมากกว่าเน้นย้ำที่การรักษา วัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของชนเผ่าพื้นเมือง

นอกจากนั้นแล้ว หลักสูตรภาษาแม่ในฐานะทวิภาษา ต้องพึ่งพาความสามารถของคนท้องถิ่นและ องค์กรความรู้ท้องถิ่นอย่างลึกซึ้ง ดังนั้นมนุษยนิเวศศาสตร์ประยุกต์จึงได้เน้นการอบรมครูท้องถิ่นและ กิจกรรมการพัฒนาสื่อการสอนที่คนในท้องถิ่นส่วนใหญ่ต้องการรักษาและถ่ายทอดองค์ความรู้ของ พวกเขาสู่คนรุ่นหลังหากแต่ยังคงขาดแนวทางการปฏิบัติกับคิดไม่ออกว่าจะบรรจุเข้าไปสู่ระบบการ

เรียนการสอนในโรงเรียนอย่างไร ดังนั้นความรู้ท้องถิ่นจึงไม่ชัดเจนและขาดการเชื่อมต่อ วิธีการขับเคลื่อนการศึกษาโดยองค์กรพัฒนาเอกชนซึ่งต้องการสร้างคุณค่าใหม่และหลอมรวมองค์ความรู้ท้องถิ่น ได้ทำให้องค์ความรู้ท้องถิ่นกลับมามีคุณค่าและ เกิดใหม่อีกครั้งหนึ่ง ยิ่งคนท้องถิ่นถูกทำให้มีพลังผ่านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมในห้องเรียนด้วยภาษาแม่ในฐานะทวิภาษา ยิ่งทำให้องค์ความรู้ท้องถิ่นถูกนิยามใหม่และสั่งสมในรูปแบบการศึกษา ผลที่เกิดตามมา ผู้วิจัยจึงได้แย้งว่าการเรียนรู้เช่นนี้ช่วยสร้างพื้นที่ความรู้ชนเผ่าพื้นเมืองใหม่ของการศึกษาความรู้ท้องถิ่นในสังคมไทยภาคเหนือ

งานศึกษาชิ้นนี้เปิดข้อถกเถียงใหม่เกี่ยวกับพื้นที่ความรู้ใหม่ในการศึกษาและระบบความรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนชนเผ่าพื้นเมือง กับเป็นการเปิดแง่มุมมองใหม่เกี่ยวกับสถานการณ์ปัจจุบันของขบวนการขับเคลื่อนของชนเผ่าพื้นเมืองในภาคเหนือของประเทศไทย

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

Thesis Title   Constructing Knowledge Space of Indigenous Knowledge Education
in Northern Thai Public Schools

Author   Ms. Ana Lee

Degree   Master of Arts (Social Science)

Advisory Committee

Lecturer Dr. Prasit Leepreecha   Advisor

Lecturer Dr. Mukdawan Sakboon   Co-advisor

ABSTRACT

In the past, a high number of ethnic people in Thailand faced the problem that many of their children and youth were out of the education system, either because they didn't have citizenship or there weren't any schools in indigenous communities. As time passed, due to the long struggle of indigenous people, the population of indigenous students in public school increased. However, here they face other difficulties, namely their increasing assimilation to mainstream education with no concern for their own ethnic culture or knowledge. Also, they encounter learning barriers in the public school system. Indigenous students in remote have grown up in their own ethnic community and are thus familiar with their ethnic culture, environment and language. However, when they enter a school, everything is dramatically changed. Even though they are often at a disadvantage when it comes to learning within the mainstream system, there are rarely any policies or programs in place to support them. Recently, a few of the NGOs within the Indigenous Education Network (IEN) in Northern Thailand have begun to examine the plight of indigenous students within the system. In response, they have suggested alternative new methodologies for improving the indigenous students' school life and learning abilities that integrate indigenous knowledge.

The purpose of this study was to explore how and why NGOs working on indigenous educational issues try to integrate indigenous knowledge into parts of school system in Northern Thailand. I selected the Mother Tongue Based-Multi Lingual Education (MTB-MLE) program operated by the Foundation of Applied Linguistic (FAL) as a representative indigenous knowledge based education program under IEN for the case study. I intended to find answers for the factors of this challenge, discover how the NGO-developed strategies tried to negotiate with the local people and the social meanings produced from the new program implementation process.

There are international and national factors for developing indigenous knowledge based educational methodologies. Internationally, the 'Education for All' agenda has forced the Thai government to consider ways to better serve marginalized learners and the active indigenous people's movement has given the rationale to raise Thai indigenous people's voices even more. Nationally, the Education Reform of the late 1990s which emphasized the decentralization of education and promoted 'local curriculum' gives room to attempt to new education approach. Furthermore, the emergence of the alternative education in Thai society advantaged to this challenge as well. In consideration of these international and national changes, Thai local NGOs have taken an intermediating role whereby they try to understand the trend first and then contextualize in local and they take a complementary approach similar to that which other education provision NGOs have taken in the 2000s.

From the ethnographic research focusing on the interaction between FAL and one of the MTB-MLE program applied school; Ban Khun Tae School of S'gaw Karen village in Chiang Mai, it was revealed that FAL faced different reactions from local people about the MTB-MLE applied education. It was caused by the people's long assimilation within the national education system and the different power relationships extant among languages, education and knowledge systems in Thai society. Therefore, FAL had to develop negotiating strategies promoting the acceptance of their MTB-MLE program. These strategies include; following the Thai social power structure, coping with the communication features of the indigenous community and against expectations,

utilizing people's desire for educational improvement in the school system more than the maintenance of indigenous culture and identity.

Besides, the MTB-MLE program deeply relies on local people's abilities and their own indigenous knowledge so FAL emphasized local teacher training and material development activities. Most of the local people want to preserve and pass down their knowledge to the next generation but they don't know how to do it or cannot imagine teaching in the school. Thus, indigenous knowledge becomes vague and lacks relevance. NGO-gear educational methodologies which require and incorporate indigenous knowledge essentially help to revalue and regenerate it. The more local people become empowered through participation in activities for operating MTB-MLE class, the more indigenous knowledge is redefined and accumulated as educational forms. Consequently, I argue that it constructs a new knowledge space of indigenous knowledge education in Northern Thai society.

This study opens a new discussion about new knowledge space in education and knowledge systems, especially for indigenous students' learning process and it also gives a new perspective about the current status of indigenous movements in Northern Thailand.

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved